

Trận chiến truyền thông xã hội của Việt Nam

Vietnam's Social Media Battle

Vũ Quốc Ngữ dịch

25/9/2021

(Song ngữ Việt Anh)

Nhìn xung quanh các đường phố của Việt Nam, bạn sẽ nhận thấy đám đông thanh niên dán mắt vào màn hình điện thoại thông minh của họ. Những cảnh như vậy không khác gì những nơi khác, nhưng ở đây, hơn bất kỳ nước nào khác, có nhiều cơ hội cho họ tương tác trên Facebook.

Hình minh họa

Thống kê đưa Việt Nam vào vị trí thứ bảy trên thế giới với số người sử dụng Facebook, với 64 triệu tài khoản từ gần 93 triệu người. Tại khu vực Đông Nam Á, chỉ có Indonesia và Philippines có nhiều người dùng hơn. YouTube cũng là một kênh tin tức phổ biến trong số rất nhiều người dùng Internet ở Việt Nam. Điều này có nghĩa là hàng chục triệu người Việt Nam đang truy cập tin tức và thông tin trực tuyến mà không cần phải thông qua các kênh tin tức của nhà nước, mặc dù các báo lớn như VnExpress và Tuổi Trẻ có phiên bản online với số lượng độc giả lớn.

Các câu chuyện gần đây đã làm nổi bật sự phân chia rõ nét giữa các tin tức được viết bởi truyền thông nước ngoài và báo chí nhà nước. Tháng 8 vừa qua, Trịnh Xuân Thanh, cựu viên chức chính phủ muốn xin tị nạn ở Đức, bị mật vụ Việt Nam bắt cóc ở trung tâm Berlin và đưa trở lại Hà Nội để chịu tội tham nhũng. Báo chí nhà nước đã đưa tin về các cáo buộc của Đức, nhưng nhấn mạnh sự khẳng định của Bộ Ngoại giao rằng Thanh đã tự nguyện quay trở lại. Trong thời kỳ tiền Facebook, rất ít người ở Việt Nam biết rõ hơn, nhưng các bài báo có các chi tiết về vụ bắt cóc từ The New York Times và Reuters đã được chia sẻ rộng rãi trên Facebook.

Nhận thức được thách thức của luồng thông tin này đối với sự thống trị của họ, chính phủ Việt Nam đã hành động: trong 6 tháng qua, nhiều quan chức đã đề xuất một số biện pháp nhằm hạn chế các phương tiện truyền thông xã hội. Bộ Công an đã đưa ra dự thảo luật An ninh mạng vào tháng 11 năm ngoái, yêu cầu các công ty công nghệ nước ngoài như Facebook và Google phải thiết lập các máy chủ bên trong Việt Nam. Về mặt lý thuyết, yêu cầu này có thể cho phép chính phủ theo dõi tốt hơn luồng thông tin trên các mạng này và theo dõi một số người dùng hoặc bài đăng nhất định. Tuy đề xuất này đã bị bác bỏ, Google vẫn đang phải đối mặt với áp lực của chính phủ trong việc thành lập văn phòng ở nước này để người khổng lồ Internet có thể đáp ứng tốt hơn yêu cầu của chính phủ sở tại.

Bộ trưởng Bộ Thông tin và Truyền thông Trương Minh Tuấn cũng bày tỏ sự không hài lòng khi Facebook không loại bỏ những nội dung mà chính phủ cho là "độc hại". Facebook trả lời một tháng sau đó bằng cách xóa 159 tài khoản chống chính phủ, trong khi trong năm 2017 Google đã gỡ 6.423 trong số 7,140 video trên YouTube mà các phía Việt Nam đã coi là độc hại..

Có lẽ hành động nổi bật nhất liên quan đến Internet của Việt Nam, được Freedom House phân loại là "Không tự do" là công khai sự tồn tại của Lực lượng 47. Đơn vị chiến tranh mạng có 10.000 thành viên được giao nhiệm vụ chống lại các quan điểm

"sai trái" trên mạng, nhưng nhiệm vụ và phạm vi cụ thể của đội quân này không rõ ràng.

Theo Reuters, Trung tướng Nguyễn Trọng Nghĩa, Phó Chủ tịch Tổng cục Chính trị Quân đội Nhân dân, phát biểu tại một hội nghị ở thành phố Hồ Chí Minh rằng "Trong mỗi giờ, mỗi phút, mỗi giây chúng ta phải sẵn sàng chiến đấu chống lại những quan điểm sai trái." Cụm từ "những quan điểm sai lầm" là một khái niệm khá rộng, từ việc cổ súy cho dân chủ tới việc chỉ trích các chính sách kinh tế của chính phủ.

Không hiếm khi thấy người dùng Facebook hoặc Twitter của Việt Nam cáo buộc chủ nghĩa cộng sản hoặc chính phủ là nguyên nhân của nhiều điều tồi tệ của đất nước, việc phản biện trực tuyến trở nên khó khăn hơn.

Một số người sử dụng Facebook thậm chí đã bị phạt gần đây vì những bài viết vô hại, chẳng hạn như một người đàn ông trẻ tuổi tuyên bố rằng tuyết đang rơi tại một thị trấn chưa từng có tuyết, bao giờ hoặc một chủ cửa hàng điện thoại so sánh trang trí công cộng ở một thành phố thuộc đồng bằng sông Cửu Long với đồ lót của phụ nữ. Tin giả trên Facebook không phải là mới đối với Việt Nam, nhưng phản ứng mạnh mẽ của chính quyền là hiện hữu.

Tất cả những hành động này đều được đăng tải rộng rãi trên báo chí tiếng Anh và tiếng Việt, nhưng phản ứng của người dân tương đối im lìm.

Người dùng hàng ngày

"Tôi không thực sự lo lắng về nó," Diep Nguyen, người đã điều hành kinh doanh tại thành phố Hồ Chí Minh thông qua cả Facebook và Instagram. "Tôi nghĩ rằng nó sẽ thay đổi, nhưng chúng tôi sẽ tìm ra cách nào đó. Vào nhiều thời điểm rất nhạy cảm khi Facebook và Instagram bị chặn, bạn luôn có thể sử dụng VPN."

Việt Nam đã chứng tỏ cả khả năng và sự sẵn sàng để đóng các phương tiện truyền thông xã hội. Sau thảm họa môi trường nghiêm trọng liên quan đến công ty Formosa Plastics ở bờ biển Bắc miền Trung vào tháng 4 năm 2016, ngư nghiệp ở một số tỉnh nghèo ven biển bị ảnh hưởng nặng nề khi nhà máy thép của Đài Loan xả thải ra biển. Người biểu tình đã xuống đường khắp cả nước. Ban đầu, chính phủ đã làm ngơ nhiều cuộc biểu tình nhưng rồi đàn áp khi người biểu tình quay sang chỉ trích lãnh đạo của đất nước.

Facebook, YouTube và Instagram liên tiếp bị chặn trong một số ngày cuối tuần, trừ Twitter, mạng không được sử dụng rộng rãi bởi người Việt Nam. Một khi các cuộc phản kháng kết thúc, việc truy cập vào tất cả các trang truyền thông xã hội trở lại bình thường. Đây là lần đầu tiên nhiều mạng xã hội đã bị chặn hoàn toàn cùng một lúc.

Tuy nhiên, đã quá muộn để Việt Nam chặn mạng xã hội.

Zachary Abuza, giáo sư tại Đại học Quốc gia về Chiến tranh ở Washington D.C., người chuyên về các vấn đề an ninh chính trị và an ninh ở Đông Nam Á, nói: "Nhiều người Việt Nam lấy tin tức của họ từ Internet mà chính phủ không thể kiểm soát được. Họ biết rằng nếu họ chặn hoàn toàn và tạo ra một mạng Internet khép kín như Trung Quốc thì mọi người sẽ phản ứng mạnh."

Zalo, một ứng dụng nhắn tin tư nhân, là nền tảng phương tiện truyền thông xã hội duy nhất được tạo ra ở Việt Nam, thu hút được khá lớn lượng người sử dụng, nhưng vẫn còn thấp so với các đối thủ từ Mỹ. "Việt Nam có Zalo, nhưng tôi không sử dụng nó nhiều," Nguyễn nói. "Tôi nghĩ rằng đó là vì nó là mạng cục bộ, như một bản sao của WeChat, và chỉ có người Việt Nam sử dụng nó."

Những người hoạt động trực tuyến

Cuộc chiến kỹ thuật số mạnh nhất trong năm nay có thể là giữa chính phủ Việt Nam và các nhà hoạt động xã hội sử dụng Facebook và các nền tảng khác để đưa ra các vấn đề như tham nhũng và suy thoái môi trường.

Đối với các nhà hoạt động như Phong (tên đã được thay đổi để bảo đảm an ninh), sự tiếp cận này là chìa khóa, và ông cũng tin rằng đã quá trễ để Việt Nam có thể chống lại tự do Internet.

"Tôi không lo lắng về điều đó," anh khẳng định. "Câu chuyện đó đã xảy ra ở Trung Quốc một thời gian dài trước đây, và chính phủ của họ ... mạnh hơn và họ có tầm nhìn xa hơn chính phủ của Việt Nam. Khi họ nhìn thấy họ không thể kiểm soát được Facebook, họ đã xây dựng nền tảng Weibo ... và họ buộc người dân của họ chỉ sử dụng nền tảng đó."

Việt Nam đã cố gắng để mô phỏng mô hình Trung Quốc, hạn chế một phần Facebook khi vẫn còn khá mới cho Việt Nam - với hy vọng tạo ra nền tảng bản địa thay thế của riêng mình. "Họ đã thực hiện nó trong năm 2008 hoặc 2009, cố gắng tạo ra một sự phiên bản nội địa của Facebook nhưng đó là một thất bại thảm hại", Abuza giải thích. "Chính phủ đầu tư hàng chục triệu đô la và không phải ai cũng sử dụng nó bởi vì mọi người đều biết tại sao chính phủ lại làm điều đó."

Sau thất bại này, chính phủ Việt Nam chỉ có thể ngồi quan sát khi số người sử dụng Facebook trong nước bùng nổ. "Từ thời điểm đó, tôi luôn biết rằng họ không thể làm bất cứ điều gì để ngăn chặn nó nữa", Phong nói. Facebook nhanh chóng trở thành trang web mặc định cho mọi thứ từ giữ liên lạc với cha mẹ của bạn, mua sắm và theo dõi những tin tức mới nhất từ BBC.

Phong kể lại những tuần lễ sau thảm họa Formosa năm 2016. "Đó là một thời điểm xấu đối với tôi, bạn bè và gia đình tôi", anh nói. "Họ đã chặn [Facebook và Instagram] vì thảm họa đó, nhưng nó ảnh hưởng đến cuộc sống. Thế giới của chúng tôi đã bị đóng cửa. "

Họ không thể ngăn người khác tìm thông tin, vì đó là sự thật

Nhiều người, anh giải thích, không tham gia vào việc biểu tình, nhưng việc truy cập Internet của họ đã bị chặn. Sự thất vọng đã được bày tỏ trong các tương tác cá nhân, và thực tế là sự gián đoạn đã được giới hạn vào cuối tuần gợi ý rằng chính phủ đã biết được người dân khó chịu như thế nào nếu truy cập đã bị chặn trong một thời gian dài hơn.

"Tôi và nhiều người bạn của tôi, những người thực sự quan tâm đến thảm họa môi trường, có thể làm được điều duy nhất lúc đó là nói về nó", Phong nói thêm. "Chúng tôi muốn nói về nó và chia sẻ ý kiến của chúng tôi, chúng tôi muốn chính phủ lắng nghe những người trẻ tuổi."

Phong đã bị bắt trong một cuộc biểu tình sau thảm họa và bị giam giữ với hàng trăm người khác trong tám giờ đồng hồ trước khi cảnh sát địa phương đưa anh về. Anh đã bị thẩm vấn thêm hai giờ nữa, và cuối cùng bị đưa về nhà. Trang Facebook của anh vẫn bị theo dõi, ông nói, và anh đã nhận được tin nhắn văn bản từ cảnh sát yêu cầu ông loại bỏ một số bài viết nhất định.

Nhưng ngay cả khi anh tuân thủ các yêu cầu của công an, tin tức vẫn được đưa trên báo quốc tế. "Họ không thể ngăn cản mọi người tiếp cận thông tin vì đó là sự thật," anh nói.

Chiến trường về mạng xã hội đã mở

Thời gian này là cuộc chiến giữa sự phổ biến của các phương tiện truyền thông xã hội và mong muốn của chính phủ Việt Nam để kiểm soát chúng.

Abuza nói: "Có lẽ bạn sẽ thấy chính phủ cố gắng bắt buộc Facebook mở các văn phòng và trung tâm nghiên cứu ở Việt Nam. Điều này sẽ làm cho họ dễ bị tổn thương nhiều hơn về mặt hình sự. "Trung Quốc đã chơi trò chơi này với tất cả các công ty

Internet trong nhiều năm, và gần đây Indonesia đã buộc Telegram mở văn phòng ở đó để chính phủ có công cụ trừng phạt nếu họ không tuân thủ luật pháp địa phương.”

Trong khi những người Việt trẻ được phỏng vấn trong câu chuyện này lạc quan rằng họ sẽ không mất Facebook, lãnh đạo bảo thủ của Việt Nam đã củng cố quyền lực thông qua một cuộc thanh trừng nội bộ tàn bạo đang diễn ra dưới ngọn cờ chống tham nhũng.

Số lượng người sử dụng phương tiện truyền thông xã hội hiện nay ở Việt Nam đã lên đến đỉnh điểm, nhưng năm 2018 sẽ là một thời điểm rất quan trọng trong lịch sử kỹ thuật số của đất nước.

Nguồn: Vietnam's Social Media Battle

Vũ Quốc Ngữ dịch

(VNTB)

Vietnam's Social Media Battle

Michael Tatarski

22 January 2018

Look around the streets of Vietnam, and you'll notice crowds of young people glued to their smartphone screens. Such scenes are no different from elsewhere, but here, more than in almost any other country, there's a good chance they're interacting on Facebook.

Statistics put Vietnam in seventh place for its number of Facebook users, with 64 million accounts out of a population of nearly 93 million. In Southeast Asia, only Indonesia and the Philippines have more users. YouTube is also hugely popular among Vietnamese internet users. This means tens of millions of Vietnamese are accessing

news and information online without having to go through state-backed news outlets, though major newspapers such as VnExpress and Tuoi Tre have large online followings.

Recent stories have highlighted the stark divide between news reported by foreign publications and the state press. Last August Trinh Xuan Thanh, a former government official seeking asylum in Germany, was kidnapped by Vietnamese agents in central Berlin and ferreted back to Hanoi to stand trial for corruption. State newspapers reported Germany's allegations, but stressed the Ministry of Foreign Affairs' assertions that Thanh had voluntarily turned himself in. In the pre-Facebook era, few in Vietnam would have known better, but articles featuring detailed accounts of the kidnapping from publications such as The New York Times and Reuters were widely shared on Facebook.

Aware of this challenge to their domination over the flow of information, Vietnam's government has taken action: over the past six months officials have ramped up both their rhetoric and proposed actions against social media. The Ministry of Public Security introduced draft legislation in November which would require foreign tech companies such as Facebook and Google to set up servers inside Vietnam. This would have theoretically allowed the government to better monitor the flow of information across these networks and track certain users or posts. The proposal was recently dropped, but Google, in particular, is still facing official pressure to establish an office in the country so that the internet giant can better respond to requests from the government.

This phrase—"wrong views"—covers a broad range of discussion topics, from advocating for democracy to criticising economic policies

Truong Minh Tuan, the Minister of Information and Communications, has also voiced his displeasure with Facebook's alleged failure to remove content which the government considers "toxic". Facebook responded a month later by deleting 159

anti-government accounts, while throughout 2017 Google removed 6,423 of the 7,140 videos that Vietnamese officials had flagged on YouTube.

Perhaps the most striking move regarding Vietnam's internet, which is classified by Freedom House as "Not Free", was the December revelation of Force 47. This 10,000-member cyber warfare unit has been tasked with countering "wrong" views online, but their exact mandate and scope is unclear.

According to Reuters, Lieutenant General Nguyen Trong Nghia, deputy head of the military's political department, told a conference in Ho Chi Minh City: "In every hour, minute, and second we must be ready to fight proactively against the wrong views." This phrase—"wrong views"—covers a broad range of discussion topics, from advocating for democracy to criticising economic policies.

Facebook hoaxes are not new to Vietnam, but strident official reactions to them are

It's not uncommon to see Vietnamese Facebook or Twitter users blame communism or the government for the country's maladies, but this harder line on social media could change that.

Some Facebook users have even been punished recently for harmless posts, such as a young man who claimed it was snowing in a town that never sees snow, or a phone shop owner who compared holiday decorations in a Mekong Delta city to women's underwear. Facebook hoaxes are not new to Vietnam, but strident official reactions to them are.

All of these actions received extensive coverage in Vietnam's English- and Vietnamese-language press, but the reaction of the populace has been relatively muted.

Everyday users

“I don’t really worry about it,” says Diep Nguyen, who has run businesses in Ho Chi Minh City through both Facebook and Instagram. “I think it will change, but we will find a way. Sometimes when it’s a very sensitive time and Facebook and Instagram are blocked, you can always use a VPN.”

Vietnam has demonstrated both its capability and willingness to shut down social media. Following an enormous environmental disaster involving the Taiwanese company Formosa Plastics on the north-central coast in April 2016—several poor coastal provinces were devastated by a steel mill chemical release which wiped out fish stocks—protestors took to the streets around the country. The government allowed the demonstrations at first, but cracked down once anger turned towards the country’s leadership.

People glued to their smartphones in a park in Hanoi. Shutterstock.com

Facebook, YouTube and Instagram were blocked for several successive weekends, though Twitter, which is not widely used by Vietnamese, remained available. Once the protests ended, access to all social media sites returned to normal. This was the first time in recent memory that multiple social networks were completely blocked at the same time.

Thinh Pham, an entrepreneur based in Ho Chi Minh City, sees these actions as a cautionary tale. “It’s not something I’m thinking about, but I can totally see them doing it,” he says. “I talked to a couple of people and they brought that [blocking Facebook] up and said, ‘Oh, there’s no way they could do it,’ but they can.”

But while the government’s actions in mid-2016 demonstrated its ability to block access to social media platforms like Facebook, it might be too late for them to make this a permanent policy.

“Many Vietnamese get their news from the internet that the government just can’t control,” says Zachary Abuza, a professor at the National War College in Washington D.C. who specialises in Southeast Asian political and security issues. “They know that if they completely cracked down and create a closed internet like China that people would be on the warpath.”

Zalo, a privately-owned messaging app, is the only social media platform created in Vietnam that has attracted a respectable user base, but it still pales in comparison to its American rivals. “Vietnam does have Zalo, but I don’t use it much,” Nguyen says. “I think it’s because it’s very local, and it’s just a copy of WeChat, and only Vietnamese use it.”

Online activists

The most intense digital battle this year will likely be between the Vietnamese government and activists who use Facebook and other platforms to shed light on issues such as corruption and environmental degradation.

For activists like Phong*, this access is key, and he too believes it’s too late for Vietnam to move against a free internet.

“I don’t worry about that,” he asserts. “The same story happened in China a long time ago, and their government... is more powerful and they have a longer vision than our government. When they saw that they could not control Facebook, they built another one, Weibo... and they forced their residents to use that platform only.”

Vietnam had tried to emulate the Chinese model, partially restricting Facebook—back when it was still fairly new to Vietnam—in the hopes of creating its own alternative native platform. “They did it back in 2008 or 2009, trying to create an indigenous alternative to Facebook and it was a dismal failure,” Abuza explains. “The government invested tens of millions of dollars and not a person used it because everyone knew why the government did it.”

Following this failure, the Vietnam government could only watch as the number of Facebook users in the country ballooned. “From that time, I always knew that they cannot do anything to prevent it anymore,” Phong says. Facebook quickly became the default site for everything from keeping in touch with your parents to shopping and keeping up with the latest news from the BBC.

He recounts the weeks following the 2016 Formosa disaster. “It was a bad time for me, my friends and family,” he says. “They did it [blocked Facebook and Instagram] because of that disaster only, but it affected lives. Our world was closed.”

They cannot prevent people from getting in touch with that data, that information, and the truth is the truth

Many people, he explains, were simply trying to go about their daily lives and weren’t involved in any protests, but their access was blocked anyway. Frustrations were voiced in personal interactions, and the fact that the disruptions were limited to weekends suggested that the government was aware of how upset people would be if access was blocked for a longer period.

“To me and many of my friends who really cared about the disaster, at that time the only thing we could do is talk about it,” Phong adds. “We wanted to talk about it and share our opinions, we wanted the government to listen to the young people.”

Phong was detained during a protest following the disaster and held with hundreds of other people for eight hours before his local police collected him. He was questioned for two more hours, though Phong says he was treated very well, and ultimately sent back home. His Facebook page is still monitored, he says, and he has received text messages from the police asking him to remove certain posts.

But even if he complies with the official requests, the news is out there in the international press. “They cannot prevent people from getting in touch with that data, that information, and the truth is the truth,” he says.

Battle lines drawn

The stage is set this year for a collision between the popularity of social media and the Vietnamese government’s desire to reign in what it sees as an unruly public space.

“You’ll probably see the government try to compel Facebook to open up offices and research centres in Vietnam physically, which will give them a little more criminal vulnerability,” Abuza says. “China has played this game with all of the internet companies for years, and more recently Indonesia forced Telegram to open up an office there so that they have some legal skin in the game if they do not comply with government laws.”

While the young Vietnamese interviewed for this story are optimistic that they won’t lose Facebook, Vietnam’s conservative leadership has consolidated power through a ruthless ongoing purge carried out under the banner of an anti-corruption drive and appears supremely confident.

Vietnam's huge population of internet-savvy social media users has the upper hand for now, but 2018 is shaping up to be a crucial point in the country's digital history.